

го е с благоговение в Краткото житие на св. Климент Охридски, защото „този велик наш отец и светилник на България бил по род от европейските мизи“. Мизия е земята на днешна Северна България!

Римският писател и учен Касиодор дори още през VI в. е изтъкнал, че *българите са стар мизийски или илирийски народ*. Ромейският историк от X в. Лъв Дякон също упорито нарича българите „мизи“, а това твърдение е било в силата си и през XI в., когато византийският историк и юрист Михаил Аталиат е потвърдил: *Мизи са със сигурност българите, които по-късно получили своето ново название*.

През 499 г. войски на Велика България вече разгромили 15-хилядната ромейска армия с 520 обозни коли край река Цурта. Може тогава да са задържали Илирик (района на днешна Източна Сърбия), защото оттам след три години са навлезли в Тракия. През 504-та Велика България присъедила към своята територия цяла Дакия и Панония, та се насочила към нашите земи на Балканите.

Може и като код за принадлежност към местния народ с неговите традиции и изконна вяра, която те неотменно са следвали, да са идвали със своя Български календар. А тук пък хората сигурно правилно са произнасяли родовото им име. Заради тяхното... завръщане ромейският император наредил да бъдат построени прочутите с неговото име Анастасиеви стени между Черно и Мраморно море на 70 км пред столицата Константинопол.

Волжка България

След смъртта на кан Кубрат около 665 г. най-големият му син Батбаян поел управлението на държавата. Но започналите към средата на VII в. постоянни набези от Хазарския хаганат отслабвали Стара Велика България и докъм 671-ва овладели централната ѝ част.

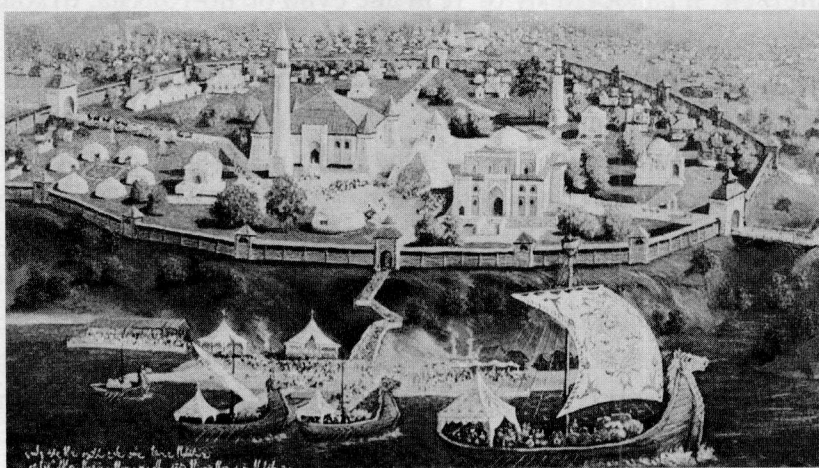
Батбаян останал в старата родина и „почернил“ своите като поданици на хазарите.

Вторият син от рода Дуло – Котраг – повел част от народа на север и се заселил край устието на река Кама при вливането ѝ във

Волга. Там неговите потомци отхвърлили хазарската зависимост към края на IX в. и основали независимата Волжко-Камска (или Итилска) България със столица град Болгар. Както на Плиска, и крепостните стени на тамошната им престолнина са строени с големи каменни блокове по сходен четвъртит план с високи кръгли кули по ъглите. Сходно било и строителството на град Биляр, след като през 922 г. поредният български владетел Емир Алмъш Джафар ибн Джилки приел за държавна религия исляма. Заедно с дворцовия си център градът заемал 20 км² (почти колкото площта на Плиска) с държавни сгради, обществени бани на подово отопление и над три хиляди къщи.

Разположена по пътя на коприната, северно от Каспийско море, Волжка България ставала основен стопански, политически и културен център, затова князът на Киевска Рус Светослав още през 964 – 969 г. започнал да я напада. И с княза си Владимир русите нападали волжките българи през 977, 985, 994 и 997-а. Поход срещу благоденстващите си съседи повел и „великият княз“ на Киевска Рус Юрий Дългорукий, като през 1120-а се обединил с половците (кипчаците) и опустошили Волжка България. През 1186-а и наследникът му Всеволод III Юриевич Голямото гнездо последвал с войската си примера му.

Въпреки тези сблъсъци волжките българи спасявали от глад русите през 1024 и 1229-а, защото донесли със себе си непознати за региона земеделски сечива, въвели орното земеделие и държавата им станала център на производство и износ на пшеница от селекционирани през вековното им минало сортове. Отглеждали големи стада от овце, коне и говеда, та били майстори на свършено обработените кожи. Предлагали риба, мед, орехи, ябълки, грозде, сливи, сол и занаятчийски изделия.

*Велики Болгар в разцвета на Волжка България през XI – XIII век –
средновековно изображение*

Персийският пътешественик Ибн Руста, съобщава, че през X в. на територията на Волжка България имало начални училища, а в столицата Болгар – голямо медресе, в което се преподавали и светски науки. Там се обучавали известни за времето си учени – ходжа Ахмед ал Булгари (който впоследствие става духовен наставник на бъдещия султан Махмуд Газневи), Абул Гали ал Булгари и дори знаменитият за XII в. поет Сюлейман ибн Дауд ал-Саксин. Там завършил обучението си и първият известен волжко-български историк Якуб Нутман ал-Булгари, написал „История на Болгар“, която, за съжаление, не е запазена до наши дни. С мощта на българския ген Волжка България раждала астрономи, чиито предци са създали дванадесетмесечния лунен календар. Запазени са сведения как един волжко-български учен се занимавал с астрономически наблюдения на повече от 700 версти северно от Болгар. Стремешът им към познание е отразен и от Ахмед ибн Фадлан: „Научих ги (Талуд и семейството му) как да изричат „Хвала на Аллаха“ и да изричат „Той

е единствен“ и радостта му от тези две сури бе по-голяма, отколкото радостта му, ако бе станал цар“.

В подем била и волжко-българската книжнина. Сюлейман ибн Дауд създал прекрасни поеми като „Цветята в градината“, „Сказания за чудесата“ и пр., а Кул Гали – прочутото „Сказание за Юсуф“, което е широко разпространено сред мюсюлманите. Известни тамошни богослови и философи са Бурхан ибн Юсуф с неговата „Адаб“ („Етика“), както и Иссари с неговото произведение „Риторика“. Преславни са Билярските архитектурни паметници през тази епоха пък – Черната (съдебната) палата, Малкото минаре, Голямото минаре, останките от Главната джамия (т.нар. четиригълник), Гръцката палата, владетелските гробници и постройките за обществени бани. Но най-вече нейните прочути астрономи, лечители, философи, богослови и поети са донесли на Волжка България прозвището „Северна Мека“.

През 1223 г. кан Абдула Челбир Велики ибн Отяк победил предводителя на настъпващите монголо-татари Чингис хан, но под техните набези държавата се разцепила на няколко васални български княжества и станала част от Златната орда.

Руският историк и археолог проф. Алфред Халиков, който е автор на над 40 монографии и над 600 статии по историята на волжките българи, доказва, че родовете на над 500 руски интелектуалци имат български произход. Само в средата на XVI в. в Русия се заселили над 500 български князе и мурзи (по-дребни благородници) и са били назначавани на високи дипломатически, военни, финансови и съдебни длъжности. Както посочва Татяна Ярулина Ал Булгари, която е защитила докторат по филология в Московския държавен университет през 1980 г., и първите руски посланици в Персия, Османската империя, Полша, Италия, Дания, Англия и Холандия са били български велможи.

Куберова България

След разкъсването на Стара Велика България група българи, предвождани от сина на Кубрат кан Кубер се заселили в изгубените римски провинции Панония, Македония и около Срем, като признали властта